

PEDAGOGISKĀS PRAKSES ORGANIZĀCIJA STUDENTU RADOŠAS PROFESIONĀLĀS DARBĪBAS VEICINĀŠANAI

Organization of Pedagogical Practice for Facilitation of Students' Creative Professional Activity

Aina Strode

Rēzeknes Augstskola, Latvija

E-pasts: aina.strode@ru.lv

Abstract. *Development of teacher's creative individuality is a dynamic process of personality transformation and self-development. Aim of the article is to determine the possibilities to facilitate students' self-dependent professional activities as a condition of creativity. Within the framework of the article, the results of the experts' judgment method are analyzed using content analysis. Experts' assessment confirms the correspondence of the model to the consummation of student's individual development and learning objectives. Students' creative professional activity is contributed by facilitation of student-oriented and social-oriented studies activity; provision of the action approach; ensuring the unity of theory and practice between the study courses and pedagogical practice as well as in the content of each one.*

Keywords: *cooperation, creative professional activity, didactical model, professional practice, reflection, self-dependent activity.*

Ievads

Introduction

Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiskie principi – jaunrade, tolerance, sadarbība un līdzdalība, norāda izglītības kā cilvēka personības veidošanas faktora attīstības virzību, ko raksturo konkurētspējīga augstākā izglītība un zinātne, mācīšanās mūža garumā, radošuma un uzņēmējspēju izkopšana visos izglītības līmeņos (Latvija 2030. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija, 2009).

Radošas skolotāja individualitātes veidošanās ir dinamisks personības attīstības process. Radoša individualitāte izpaužas kā profesionālā radošuma augstākā raksturiezīme, kas ietver iniciatīvu; intelektuālās spējas, zināšanu plašumu un dziļumu; jūtīgumu pret pretrunām, tieksmi uz radošajām šaubām; jauninājumu izjūtu problēmās, profesijā, izziņas kāri.

Pedagoģiskās kompetences hierarhijas modelis ietver sešus profesionālās kompetences paveidus: *zināšanu, darbības, komunikatīvo, emocionālo, personības un radošo kompetenci* (Коточитова, 2001). Šajā modelī tiek uzsvērta secīguma principa nozīmība pedagoga profesionālisma veidošanā studiju procesā. Profesionālo studiju posmā galvenokārt uzmanība tiek pievērsta *zināšanu, funkcionālajai un komunikatīvajai* kompetencei, kas, pilnveidojoties pieredzei, tiek papildinātas ar *emocionālo, personības un radošo* kompetenci. Radošā kompetence raksturo pedagoga darbu profesionālās meistarības stadijā. Tā saistīta ar autonomu skolotāja profesionālo darbību, kas ietver augstu pašapziņu, autoritāti un prestižu, gatavību patstāvīgi pieņemt lēmumus un uzņemties attiecīgo atbildību.

Obligāts radošās darbības komponents ir patstāvība, kas veidojas darbībā. Tās attīstība nav iespējama bez prasmes atšķirt galveno, operatīvi orientēties nosacījumos

un apstākļos, veidot darbības algoritmus, prognozēt rezultātus (Сластенин et al., 2002).

Ņemot vērā profesionālās attīstības specifiku, kas skaidro radošuma izpausmju nosacījumus profesijā, patstāvības lomu radošajā darbībā, rodas objektīva vajadzība izpētīt patstāvīgas profesionālās darbības veidošanās iespējas un līmeņus jau sākotnējā profesionālās attīstības stadijā, t.i. profesionālo studiju kontekstā un it īpaši pedagoģiskajā praksē, lai nodrošinātu sekmīgu personības profesionālo pašrealizāciju skolotāja darbā.

Patstāvīga profesionālā darbība realizējama balstoties uz zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu, kura apguve ir studiju programmas mērķis un rezultāts un izpaužas kā profesionālā bakalaura gatavība praksē pierādīt profesionālās iemaņas – praktiski veikt profesionālos pienākumus (Rauhvargers, 2005).

Raksta mērķis – noteikt studentu patstāvīgas profesionālās darbības kā radošas darbības nosacījuma veicināšanas iespējas profesionālajā praksē.

Pētījums ietver teoriju izpēti par pētījuma priekšmetu – studenta patstāvīgas profesionālās darbības veidošanos kā radošas darbības nosacījuma, studiju procesa (pedagoģiskās prakses) organizatorisko pieeju teoriju analīzi, modeļa izstrādi un empīrisko *studentu patstāvīgas profesionālās darbības izpratnes* un tās veidošanās nosacījumu izpēti.

Raksta ietvaros, izmantojot kontentanalīzi, analizēti ekspertatzinumu metodes rezultāti.

Pedagoģiskās prakses modelis studentu patstāvīgas profesionālās darbības veidošanai

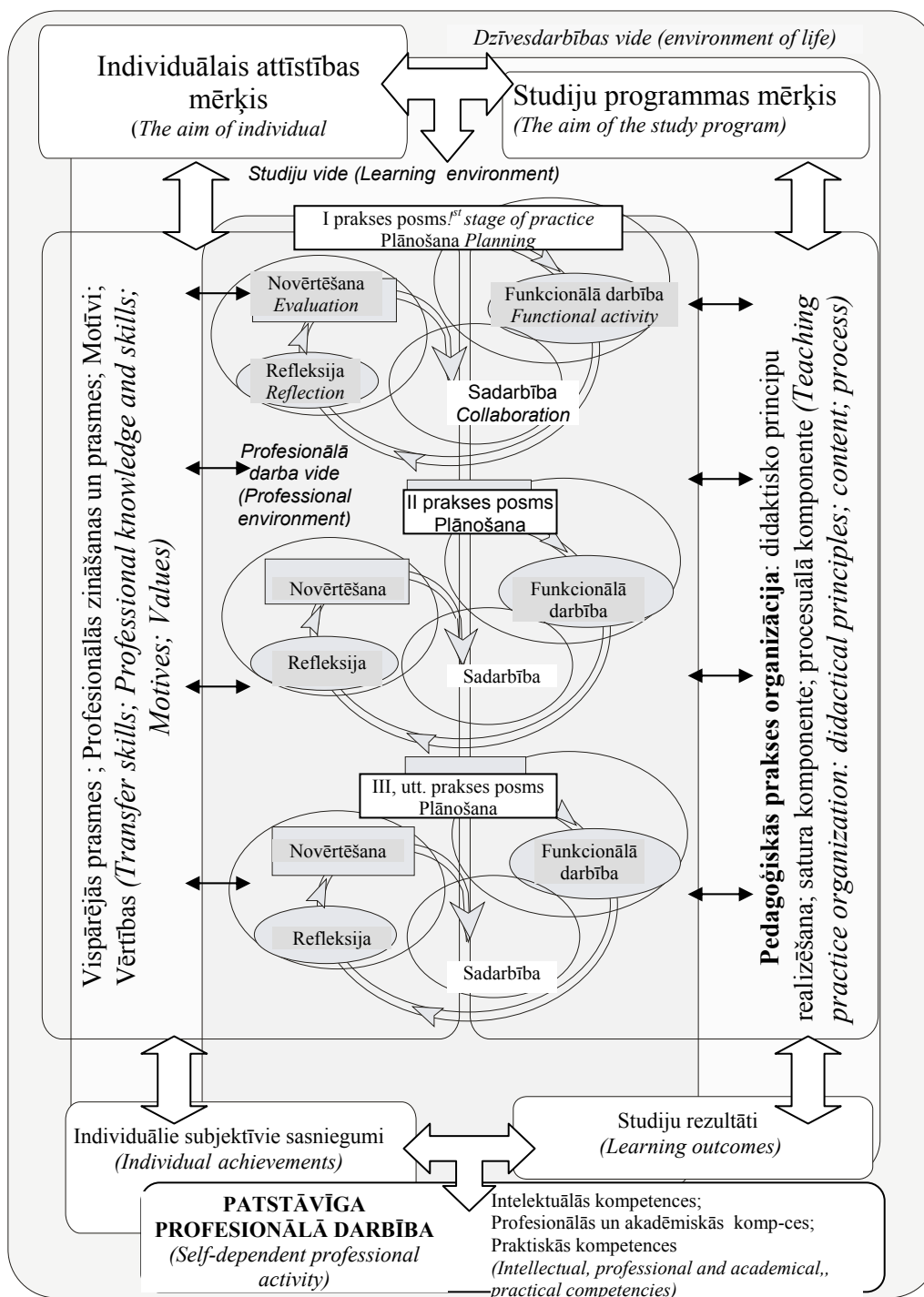
The model of pedagogical practice for development of students' independent professional activity

Profesionālā prakse studiju procesā ir studiju organizācijas forma – patstāvīgā darba veids un studenta profesionālās patstāvības veidošanās līdzeklis. Atziņa, ka patstāvības un pieredzes veidošanās noris aktīvas darbības procesā, nosaka darbības pieejas noteicošo lomu patstāvīgas profesionālās darbības veidošanās procesā pedagoģiskajā praksē.

Didaktiskais modelis ir pedagoģijas zinātniskas teorijas konstrukcija, kas vispārīgi analizē un modelē, t.i. palīdz plānot didaktiskos procesus skolā (augstskolā) (Gudjons, 2007). Didaktiskā modeļa izstrādes mērķis ir savienot didaktiskā veselumā atsevišķos studiju satura un procesa elementus, kuru mijsakarības ietekmē studentu patstāvīgas profesionālās darbības kā pedagoģiskās prakses un studiju programmas rezultāta veidošanos.

Modeļa izveidē ņemtas vērā N.Kuzminas (Кузьмина, 1990) definētās indivīda profesionālās virzības 3 faktoru grupas, kas raksturo arī studenta darbību ietekmējošos apstākļus profesionālajā praksē:

- objektīvie faktori – saistīti ar reālajiem darbības nosacījumiem;
- subjektīvie faktori – studenta zināšanas, prasmes, motīvi, virzība, spējas, prasmes, apmierinātība, radošums;
- objektīvi subjektīvie faktori – saistīti ar profesionālās vides organizāciju.

1.att. **Studentu patstāvīgas profesionālās darbības veidošanās modelis**
(Strode, 2010: 57)

Fig. 1. **Model for the development of students' independent professional activity**
(Strode, 2010: 57)

Studiju rezultātu sasniegšanas procesā norādīta patstāvīgu profesionālo darbību veidojošo faktoru – funkcionālās, refleksijas un komunikatīvās darbības un prasmju attīstības vieta darbības pētījuma struktūrā (skat. 1.att.). Profesionālās patstāvības veidošanās process nevar notikt bez subjektīvo un objektīvo komponentu

mijiedarbības, kas izpaužas kā organizēta ārējo apstākļu radīšana, to funkcionēšana, lai nodrošinātu studentu profesionālās patstāvības veidošanās iespējas. Tas atbilst kritiski konstruktīvās pieejas galvenajiem struktūrkomponentiem: iepriekšējās pieredzes izmantošanai jaunu zināšanu, prasmju apguvē; studiju procesā iesaistīto subjektu sadarbībai un refleksijai par darbību un tās rezultātiem, ar mērķi, noteikt jaunus indivīda attīstības uzdevumus.

Pedagoģiskās prakses norises atbilstību darbības pieejai nosaka prakses uzdevumi, kuri paredz studenta aktivitāti izziņas procesā, profesionālo prasmju apguvē, veicot skolotāja darba funkcijas profesionālajā vidē, analizējot sasniegtos rezultātus individuāli un sadarbībā ar skolotājiem, docētājiem un citiem studentiem. Darbības pētījumā, kas noris profesionālajā darba vidē, secīgi tiek atkārtoti darbības cikli problēmu noteikšanai un risināšanai. Tos vienkāršoti var aprakstīt kā problēmu identificēšanu un analīzi; darbības plāna izstrādi situācijas uzlabošanai; plāna ieviešanu; darbības efekta novērošanu; refleksiju; cikla atkārtošānu turpmākajiem uzlabojumiem. Katrs cikls var aprakstīt atsevišķa prakses uzdevuma izpildes secību, piemēram, mācību stundas sagatavošanu un vadīšanu, vai arī atsevišķa prakses posma norisi.

Humānistiskās pieejas, kritiski konstruktīvās pieejas un komunikatīvās pieejas mijiedarbība nodrošina studentu patstāvīgas profesionālās darbības veidošanās individuālo īpatnību ievērošanu studiju procesā. Skolotāja individualizācijas process pedagoģiskajā darbā var izpausties dažādi: (1) individuālās atšķirības kā fragmentāras vai epizodiskas atšķirības profesionālajā darbībā un uzvedībā; (2) individuālais stils kā noturīgas atšķirības profesionālajā darbībā, individuāla paņēmienu un uzdevumu saskaņošana profesionālajā darbībā; (3) individualitāte kā neatkārtojāmības izpausme, individuāls profesionālais pasaules uzskats (Сластенин, Подымова, 1997). Pedagoģiskās prakses laikā veidojas personības īpašības, kas ir radoša pedagoga "kodols": iniciatīva, patstāvība, refleksijas prasmes, savu iespēju adekvāts novērtējums, kritiskā analīze u.c.

Apgūstot skolotāja darba funkcijas pedagoģiskajā praksē, nozīmīgs attīstības virzītājs ir regulāra refleksija praksē un par praksi, analizējot metodisko un pētniecisko uzdevumu izpildes rezultātus, sadarbībā ar prakses vadītāju, nosakot ceļus turpmākajam darbam. Sistemātiskas refleksijas veicināšanā svarīga ir skolotāja prakses vadītāja, docētāja klātbūtne, atbalsts un kompetence problēmu izvērtēšanā. I.Beļickis uzsver, ka „refleksija, respektīvi, pārdomas, prātošana u.tml., ir komunikatīvās didaktikas augstākā iecere” (Beļickis, 2000: 130). Docētāja-studenta-skolotāja prakses vadītāja sadarbībā izvirzītie uzdevumi, to realizācija kļūst par studenta apzinātu intelektuālo īpašumu tikai tad, kad viņš pats, kritiskā un argumentētā mācīšanās procesā uzsvēris un izpratis priekšmetu, ir pārliecinājies par zināšanu un prasmju personīgo nozīmību un nepieciešamību. Mijiedarbīgā studiju procesā, jānodrošina pietiekami plašs darbības konteksts, kurā students var pašapliecināties un gūt pārliecību par iegūstamo zināšanu un prasmju personisko nozīmīgumu, pārbaudīt to realizāciju profesionālajā darbībā.

Refleksijas nozīmību skolotāju izglītībā pamato tās saistība ar radošumu profesionālajā darbībā, kas izpaužas kā prasme saskatīt, realizēt un analizēt pedagoģiskos uzdevumus oriģinālā veidā, saprast un ātri reaģēt pedagoģiskajās

situācijās, paredzēt rezultātus. Tas nozīmē, ka radošums pedagoģiskajā praksē balstās uz refleksiju, refleksijas prasmi un praksi.

J.Slobodčikovs un V. Isaevs (Слободчиков, Исаев, 1995) norāda refleksijas attīstības stadijas, kas raksturīgas arī studentu darbībai praksē. Tās ir: (1) konstatējošā refleksija - šajā posmā subjekts nav spējīgs atzīt savu dzīves stratēģiju, tāpēc viņš darbojas saskaņā ar situāciju. Radošums kā apkārtējās pasaules izziņas forma izpaužas tieksmē noteikt un pārvarēt esošās normas; (2) salīdzinošā refleksija - galvenais jēdziens ir „sociālā loma”, ko raksturo tieksme atbilst ieņemamajai darbības pozīcijai. Šajā situācijā subjekts kļūst apkārtējās realitātes pētnieks, eksperimentējot un pārveidojot esošās situācijas; (3) sintezējošā refleksija ļauj apzināties sevi kā attīstībā esošu personību, savu esību un potences. Tas ir augstākais radošuma mehānisms, jo ļauj apzināt kā objektīvos, tā subjektīvos apkārtējās pasaules un personiskās individualitātes ierobežojumus un iezīmēt ceļus to pārvarēšanai.

Motivācijas trūkums, bailes riskēt un zināšanu trūkums par mācīšanu un refleksiju ir faktori, kas negatīvi ietekmē produktīvu refleksiju (McAlpine & Weston, 2002). V.LaBoskei (LaBoskey, 1995: 26) uzsver, ka studijuursos jāatbalsta studentus, topošos skolotājus, attīstot iekšējos nodomus reflektēt un mācīties uzdot jautājumus. Līdzās personiskajiem jeb iekšējiem faktoriem, refleksijas procesu lielā mērā ietekmē arī ārējie faktori, kas veidojas prakses vietā. Tā ir mācīšanās vide, ko veido laiks, telpa un atbalsts refleksijai (Colton & Sparks-Langer, 1993; Moon, 2002). Atbalsts refleksijas procesā, kas prakses modelī ietverts sadarbības komponentā, ir īpaši svarīgs iesācējiem, jo viņiem ir ierobežotas zināšanas un pieredze, lai veiktu atbilstošu izvēli.

Patstāvīgas profesionālās darbības veidošanās modelī topošā skolotāja (studenta) vieta tiek pieņemta kā personiskās un profesionālās attīstības pozīcija, kur ārējā pedagoģiskā iedarbība atbilst personas iekšējam potenciālam. Tas, no vienas puses, nozīmē mērķu, motīvu un pedagoģisko prasību darbības veidu atbilstību, bet, no otras puses, iziešanu aiz norādītajām robežām. Rezultātā studiju procesā tiek veicināta studentu meklējumdarbība un profesionālā patstāvība, stimulējot viņu aktivitāti, izvēli, radošumu. Mācīšanās rezultativitāte ir atkarīga no katra iesaistītā subjekta personīgās ieinteresētības, viņa izziņas procesu un gribas īpašībām, no viņa prasmes sadarboties. Mācīšanās rezultātus ietekmē arī ārējie nosacījumi, t.i., studiju procesa organizācija, fiziskā un psiholoģiskā vide.

Pedagoģiskās prakses modeļa ekspertvērtējums **Expert judgement of pedagogical practice model**

Izstrādātā pedagoģiskās prakses modeļa izvērtēšanai izmantota *ekspertatzinumu metode*. Tā ir lietpratēja veikta izpēte, kāda konkrēta jautājuma pārbaude, kurā nepieciešamas speciālas zināšanas jeb ekspertīze. Pētījumā izmantota individuālā, slēgtā neklātienes *aptaujas forma*. Individuālajās aptaujās eksperti piedalās neatkarīgi viens no otra. Slēgtā tipa aptaujās ekspertu neinformē par citu ekspertu atbildēm. Neklātienes aptaujās anketas tiek aizpildītas individuāli, bez tiešas ekspertīzes organizētāju palīdzības (Millan, 2004).

Ekspertu izvēli noteica atbilstošo respondentu akadēmiskā un profesionālā kompetence, pieredze skolotāju sagatavošanā augstskolās un prakses vietās. Pētījumā piedalījās 4 eksperti no 4 Latvijas universitātēm. Saziņa tika veikta elektroniski.

Eksperti iepazinās ar izstrādāto pedagoģiskās prakses modeli studentu patstāvīgas profesionālās darbības veidošanai, tā teorētisko pamatojumu un aprakstoši izteica savu viedokli, norādot modeļa piemērotību studiju organizācijā un topošo skolotāju profesionalitātes attīstībā.

Pētījuma rezultāti. Eksperti atzinīgi novērtēja modeļa izstrādē izmantotās teorētiskās un organizatoriskās pamatnostādnes, t.i. kopveseluma un darbības pieejas aktualizēšanu; kompetenču pieeju studentu patstāvīgas profesionālās darbības attīstīšanā; sadarbības konteksta perspektīvu pedagoģiskajā procesā; studentcentrēta procesa mērķtiecīgu plānošanu; orientāciju uz studenta pašpiederzes aktualizēšanu; pētniecības aspektu respektēšanu patstāvīgas profesionālās darbības attīstīšanā. Modeļa shēma tika atzīta kā labi izprotama, jo atveidojot kopveselu procesu, tā ir strukturēta, uzsverot atsevišķo komponentu saistību, ietekmi un virzību. Modeļa realizācijas kvalitāti sekmē darbības cikliskuma ievērošana, katrā posmā iekļaujot refleksiju, kurai ir liela nozīme individuālās profesionālās darbības analizē un katra posma novērtēšanu, kas sniedz korekcijas turpmākajā darbībā. Modelī pārliecinoši iestrādāta iespēja izmantot studentu iepriekšējo pieredzi jaunu zināšanu, prasmju apgūvē. Studiju rezultātu sasniegšanā nozīmīga ir iesaistīto subjektu sadarbība un refleksija par darbību un tās rezultātiem, ar mērķi novērtēt paveikto un izvirzīt jaunus indivīda attīstības uzdevumus.

Kopumā modeļa realizācija nodrošina teorijas un prakses sasaisti, studenta individuālās attīstības un studiju programmas mērķu sasniegšanu.

Eksperti saskata iespējas, izmantojot modeli, attīstīt studentu patstāvīgas profesionālās darbības veidošanās specifiku atbilstoši satura dimensijai, t.i., konkrētajiem studiju prakses mērķiem un uzdevumiem (studiju gadam – attiecīgajam studiju kursam), pilnveidot koleģiālo sadarbību (students-skolotājs) sinerģijas līmenī, bagātinot studenta profesionālo identitāti; iesaistīto subjektu profesionalitātes līmeni. Modeļa cikliskā struktūra dod iespēju to pielāgot katra studenta individualitātei (subjektīvie un objektīvie faktori), turklāt modeļa shēmu var radoši papildināt, ievērojot tās būtību. Izstrādātā modeļa shēma dod norādes prakses metodisko materiālu pilnveidei (prasības docētajam un skolotājam studentu prakses vadīšanai u.tml.), kvalitatīvo atšķirību izstrādei katram prakses posmam.

Ekspertu vērtējumā bažas rada modelī iekļautās profesionālā darba vides (skola u.tml.) gatavība pilnvērtīgi nodrošināt nepārtrauktu patstāvīgas profesionālās darbības komponentu realizāciju, ko ietekmē ekonomiskās un politiskās pārmaiņas, apmaksāto kontaktstundu limits docētāju un skolotāju slodzēs, kuras atvēlētas studentu pedagoģiskajai praksei. Prakses norisi, atbilstoši modeļa struktūrai, var apdraudēt: studenta pieredzes un pedagoģisko prasmju nepietiekamais līmenis; neadekvāts studenta pašnovērtējums; profesionālās motivācijas trūkums; atbalsta un iedrošinājuma nepietiekamība praksē; subjektīvo vai objektīvo faktoru radītās izmaiņas individuālās attīstības un studiju programmas mērķī.

Turpmākajai pētījuma attīstībai norādīta nepieciešamība izstrādāt studentu pedagoģiskās darbības detalizētus pašrefleksijas kritērijus.

Secinājumi

Conclusions

Virzība uz radošu profesionālo darbību noris saistībā ar profesionālās patstāvības attīstību. *Studentu patstāvīga profesionālā darbība* – profesionālā darbība praksē, ko raksturo mērķtiecība un atbildība prakses uzdevumu un skolotāja funkciju izpildē, izmantojot profesionālās zināšanas, prasmes un attieksmes, kas tiek analizētas, vērtētas un attīstītas teorijas un prakses vienotībā, sistemātiskas refleksijas procesā, ko nodrošina regulāra subjektu (students – skolotājs – docētājs) sadarbība. Patstāvīga profesionālā darbība ir studiju programmas apguves rezultāts.

Izstrādātā *studentu patstāvīgas profesionālās darbības veidošanas modeļa* realizācija iespējama, ja tiek ievēroti aksioloģiskie (vērtību), ontoloģiskie (saturiskie), darbības un morfoloģiskie (struktūras) nosacījumi skolotāju profesionālajā sagatavošanā sekojošās jomās: studentorientētas un sociālorientētas studiju darbības veicināšana; darbības pieejas nodrošināšana; teorijas un prakses vienotības nodrošināšana starp studiju kursiem un pedagoģisko praksi, kā arī katra tā saturā.

Modeļa realizēšana saistīta ar šādu didaktisko principu īstenošanu: personiskajā dimensijā – *izvēles, radošas aktivitātes, patstāvības un atbildības princips*; sociālajā dimensijā – *sadarbības princips*; studiju (pedagoģiskās prakses) satura dimensijā – *integrācijas, refleksijas, sistemātiskuma, nepārtrauktības, saprotamības, kompensācijas un kontroles princips*.

Summary

Introduction. Development of teacher's creative individuality is a dynamic process of personality transformation and self-development. Self-dependency is a compulsory component of creativity and it develops only through activity. Its development cannot be imagined without the ability to distinguish the essential as well as to orient oneself in conditions and circumstances operatively; to make algorithms and to anticipate the results (Сластенин et al., 2002).

Considering the particularity of professional development, which clarifies the conditions of expression of creativity within the profession and the role of self-dependency in creativity, an objective necessity appears to research formation possibilities and levels of a self-dependent professional activity at the initial stage of professional development, i.e., within the context of professional studies and especially in pedagogical practice in order to secure successful professional self-realization of a personality in teacher's work.

Aim of the study. Aim is to determine the possibilities to facilitate students' self-dependant professional activities as a condition of creativity, which occur in interaction of subjective and objective components and become apparent as an organized creation of external conditions, their functioning in order to secure the qualitative changes of students' subjective components (aim, general skills, professional knowledge, skills, motives and values) within the process of professional work.

Materials and methods. The research involves exploration of theories about the subject of the research – the formation of student's self-dependent professional activity as the analysis of the condition of creativity, theories of organizational approaches to the study process (pedagogical practice), elaboration of a model and empiric research of *students' self-dependent professional work* comprehension and its

formation conditions. Within the framework of the article, the results of the experts' judgment method are analyzed using content analysis.

Pedagogical practice is a constituent of the study process, which can be characterized by the holistic and action approaches that justify the subjection of its' parts, stages, components and functions to a common aim – the development of student's individuality, perfection of a self-dependent professional activity and pedagogical competence as an integrated indicator. The tasks of professional practice anticipate development of professional research skills and formation of prospective specialists' personal qualities. During the practice such personal qualities as initiative, self-dependency, reflexivity, adequate evaluation of one's own opportunities, critical analysis, etc. being the "core" of a creative teacher are developed.

The structure of the pedagogical practice model for students' self-dependent professional activity development corresponds to the participatory action research and is based on humanistic, critically constructive and communicative approaches ensuring the student-centred study process. The cycle of the model can be simply described as identification and analysis of problems; elaboration of an action plan for improvement of the situation; introduction of the plan; observation of the effects of the actions; reflexion; repetition of the cycle for further refinements .

The significance of reflection in teacher training is justified by its coherence with creativity in professional activity, which is expressed as an ability to perceive, realize and analyze pedagogical tasks in an original way, to comprehend and react fast in pedagogical situations as well as to anticipate the results. It means that creativity in pedagogical practice is based on reflection, proficiency and practice of reflection.

Results. For expert judgement the individual, closed form of distance survey was applied. The evaluation of the model provided by 4 experts was summarized. In general, experts see possibilities to develop the peculiarities of students' self-dependent professional activity formation using the model according to the content dimension, i.e., particular aims and tasks of the studies' practice, development of collegial collaboration (student-teacher) on the synergetic level, as well as enriching the student's professional identity on the proficiency level of the subjects engaged. The cyclic structure of the model provides an opportunity to adjust it to the individuality of each student (subjective and objective factors), furthermore, the model scheme can be creatively supplemented considering its essence. The scheme of the elaborated model provides references for improvement of methodological materials for practice (requirements for lecturers and teachers regarding supervision of students' practice, and the like), as well as the development of qualitative differences for each stage of practice.

Conclusions. Orientation towards professional activity is tightly linked with the development of professional self-dependency. *Students'* self-dependent professional activity – professional work in practice, which is characterized by purposefulness and responsibility in execution of the practice tasks and functions of a teacher using professional knowledge, skills and attitudes which are analyzed, assessed and developed in the unity of theory and practice; as well as the systematic reflection process ensured by regular mutual collaboration of the subjects (student – teacher –

lecturer). Self-dependent professional activity is the result of acquisition of the study program.

Implementation of the elaborated didactical model in formation of students' self-dependent professional activity is possible if axiological (values), ontological (content), action and morphological (structures) conditions of teachers' professional training are observed in the fields mentioned below: facilitation of student-oriented and social-oriented studies activity; provision of the action approach; ensuring the unity of theory and practice between the study courses and pedagogical practice as well as in the content of each one.

The didactical principles of model implementation are as follows: in the personal dimension – *the principle of choice, creative activity, self-dependency and responsibility*; in the social dimension – *collaboration principle*; in the content (pedagogical practice) dimension - *integration, reflection, consistency, continuity, comprehensibility, compensation and control principle*.

During pedagogical practice students have to have an opportunity to acquire professional roles and behaviour, which will become determinant in their professional work; to have an opportunity to self-express, to apply own skills, to experiment, to use a research approach within own work and personality development, which result in student's self-dependent professional activity, pedagogical reasoning, pedagogical reflection and progression towards professional work.

Literatūra Bibliography

1. Beļickis, I. (2000). *Vērtīborientēta mācību stunda*. Rīga: RaKa, 278 lpp.
2. Colton, A.B. & Sparks – Langer, G.M. (1993). A Conceptual Framework to Guide the Development of Tacher Reflection and Decision Making. *Journal of Teacher Education*, 44(1), p. 45 – 54.
3. Gudjons, H. (2007). *Pedagoģijas pamatziņas*. Rīga: Zvaigzne ABC, 394 lpp.
4. LaBoskey, V.K. (1995). A Conceptual Framework for Reflection in Preservice Teacher Education. In J.Calderhead, P.Gates (eds.), *Conceptualizing Reflection in Teacher Development*. Routledge Falmer, p. 23 – 38.
5. McAlpine, L. & Weston, C. (2002). Reflection: improving teaching and students learning. In N.Hativa, P.Goodyear (eds.), *Teacher Thinking, Beliefs and Knowledge in Higher Education*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, p. 59 – 77.
6. Millan, J. (2004). *Educational Research: Fundamentals for the Consumer*. Boston, MA: Allyn and Bacon, 234 p.
7. Moon, J.A. (2002). *Reflection in Learning and Professional Development: Theory and Practice*. London: Kogan Page, 371 p.
8. Strode, A. (2010). *Studentu patstāvīga profesionālā darbība pedagoģiskajā praksē*. Rēzekne: RA izdevniecība, 186 lpp.
9. Коточитова, Е.В. (2001). *Психологические особенности творческого педагогического мышления*. Ярославль: Изд-во ЯрГУ, 24 с.
10. Кузьмина, Н.В. (1990). *Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения*. Москва: Высшая школа, 167 с.
11. Слостенин, В.А., Исаев, И.Ф., Шиянов, Е.Н. (2002). *Педагогика*. Москва: АСАОЕМА, 483 с.
12. Слостенин, В.А., Подымова, Л.С. (1997). *Педагогика: инновационная деятельность*. Москва: ИЧП "Издательство Магистр", 224 с.

13. Слободчиков, В.И., Исаев, Е.И. (1997). *Психология человека: введение в психологию субъективности. Учеб. пособие для вузов.* Москва: Школа-Пресс, 384 с.
14. Rauhvargers, A. (2005). *Veidojot Kvalifikāciju ietvarstruktūru Latvijas augstākajai izglītībai.* Skatīts 05.05.2009, no:
http://www.aic.lv/bolona/Latvija/Atsev_prez/LV_FRame24012005.pdf

Aina Strode

Rezekne Higher Education Institution
Atbrīvošanas aleja 115, Rēzekne, LV-4601, Latvia
E-mail: aina.strode@ru.lv
Phone: +371 25438580